

Izziv praktičnega učenja študentov ob podpori šolanju na daljavo v času covida-19

Nataša Zrim Martinjak

Univerza v Ljubljani

natasazrim@pef.uni-lj.si

Prispevek obravnava izziv praktičnega učenja študentov v okoliščinah ob razglašeni pandemiji covida-19 in zaprtih vzgojno-izobraževalnih ustanovah. Pri tem se navezuje na izkustveno učenje v avtentičnem okolju izredne situacije. Kvalitativna analiza se osredotoča na refleksije izkušenj 52 študentov socialne pedagogike Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, ki so na daljavo nudili podporo otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo med pandemijo covida-19. Rezultati analize pokažejo, da študentje doživljanje izkušnje z izvajanjem podpore na daljavo umeščajo na časovni kontinuum, v katerem jo opredelijo tako s pozitivnimi kot z negativnimi dimenzijami. V izkušnji prepoznajo tudi številne pridobitve za strokovno delovanje. Med ključnimi ugotovitvami so izpostavljeni učno okolje, lastno soočanje z omejitvami v izredni situaciji in pomen učenja strokovnega odziva na aktualne družbene potrebe v izrednih situacijah ter pripravljenost nanje.

Ključne besede: praktično pedagoško usposabljanje, podpora otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo, izkustveno učenje, covid-19

Uvod

Pandemija covida-19 je svet zaobjela v času, ko se na Pedagoški fakulteti Univerze v Ljubljani (UL PEF) izvaja praktično pedagoško usposabljanje (pedagoška praksa) v vzgojno-izobraževalnih in drugih ustanovah. Ob razglašeni pandemiji marca 2020 se je z namenom omejevanja prenosa koronavirusa izobraževanje in šolanje na vseh ravneh nenadoma, nepripravljeno iz izobraževalnih ustanov preselilo v obliko dela na daljavo. Svet se je znašel v izrednih razmerah in se srečal bodisi s prekinjenim šolanjem, podaljšanimi počitnicami bodisi s t. i. šolanjem na daljavo. K slednjemu so države, ustanove, vodstveni in strokovni delavci pristopili glede na zmožnosti in z veliko mero improvizacije. Vsi smo se znašli pred izzivi učečega se (McFadden idr. 2020). Za večino študentov socialne pedagogike UL PEF je bila v študijskem letu 2019/2020 pedagoška praksa časovno načrtovana ravno v času razglašene pandemije covida-19. Zaradi izrednih razmer ob zaprtju ustanov predvidene pedagoške prakse v avtentičnih delovnih okoljih ni bilo možno opraviti. Po-

trebna sta bila hiter odziv in prilagoditev na aktualno, novo, neznano situacijo. Nosilci prakse na fakulteti smo se znašli pred vprašanjem, kako v izrednih razmerah, ob zaprtih ustanovah, v katerih študentje opravljajo pedagoško prakso, omogočiti izkušnjo praktičnega učenja, ki bo alternativa običajni pedagoški praksi. Na fakulteti smo oblikovali strategijo o neposrednem podpornem odzivu na aktualne potrebe otrok, staršev in učiteljev, ki so se nenadoma znašli pred izzivom šolanja na daljavo. Glede na področje delovanja posamezne študijske smeri smo opredelili področja neposrednega podpornega odzivanja v krizni situaciji. Tudi drugje po svetu so se istočasno oblikovale različne variacije prilagoditev praktičnega učenja (McFadden idr. 2020).

V prispevku se navezujemo na eno od alternativ pedagoški praksi za študente socialne pedagogike, ki se je oblikovala kot podpora otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo. Namen je bil neposreden odziv na aktualne potrebe otrok in mladostnikov v krizni situaciji. Posredno je bil namen podpreti tudi starše in učitelje. Prispevek ponuja vpogled v izziv alternativnega, izkustvenega, praktičnega učenja v okoliščinah ob razglašeni pandemiji covida-19 in zaprtih ustanovah, na podlagi lastne in študentove refleksije izkušnje. V podporo razumevanju vplivov krizne situacije na praktično učenje se navezujemo na izkustveno učenje v avtentičnem okolju izredne situacije in na aktualne raziskave podpore ter praktičnega učenja v situaciji epidemije covida-19. Namen prispevka je prikazati podporni odziv fakultete na aktualno krizno situacijo in osvetliti izkušnjo študentovega učenja v avtentičnem okolju izredne situacije. Osrednje raziskovalno vprašanje je, kako so izkušnjo izvajanja socialne podpore na daljavo v kontekstu šolanja na daljavo zaradi izredne situacije doživeli študentje. Drugo vprašanje je, katere pridobitve prepoznavajo kot pomembne za strokovno delovanje. Obravnavani problem je še posebej zanimiv zaradi specifičnosti študijske smeri, ki bodoče strokovnjake izobražuje in usposablja s strokovnim ciljem podpornega odzivanja na potrebe uporabnikov v aktualnih situacijah in se zaveda pomena prvih, hitrih ter neposrednih odzivov na krizo v kontekstu posameznikovega življenjskega prostora (Grunwald in Thiersch 2008). Cilj prispevka je, na podlagi ključnih spoznanj, ki izhajajo iz tega primera izkustvenega učenja, nasloviti teme o vprašanih izobraževanja in usposabljanja za delovanje v svetu izrednih ter negotovih razmer.

Obravnava vsebine

Alternativa in prilagoditev praktičnega usposabljanja krizni situaciji

Ob razglašeni pandemiji in zaprtih ustanovah je bilo potrebno domisliti, kako poleg ostalega programa na daljavo izpeljati tudi pedagoško prakso oziroma

ji najti alternativo, ki bo omogočila praktično pedagoško usposabljanje. Da je to edinstven izziv, tudi v primerjavi z ostalim programom, so razmišljali tudi na drugih fakultetah pri nas in drugje po svetu (Azman idr. 2020; Batič 2021; Dempsey idr. 2022; Jefferies, Davis in Mason 2021; Kim 2020; Kidd in Murray 2020; Kodele, Kustec in Rape Žiberna 2021; Malka 2022; McFadden idr. 2020; Morris idr. 2020; Morley in Clarke 2020). S tem izzivom do pandemije covid-19 ni bilo nobenih izkušenj, na katere bi se pri sprejemanju odločitev lahko navezali. V poskusih zagotoviti nadomestne načine praktičnega učenja so se oblikovali različni odzivi: poleg izvedbe različnih oblik prakse na daljavo (Azman idr. 2020; Batič 2021; Dempsey idr. 2022; Kodele, Kustec in Rape Žiberna 2021) še npr. učenje s simulacijami (Jefferies, Davis in Mason 2021), projektnim delom in učenjem ter podpora aktualnim potrebam družbe (Csoba in Diebel 2020; Morris idr. 2020; Morley in Clarke 2020). Alternativa naj bi modificirala prvotno zastavljen način najboljše, kot je možno (Kim 2020), in bila ustrezen nadomestek manjkajoči praktični izkušnji (Kidd in Murray 2020). Kidd in Jean Murray (2020) poudarita, da v izrednih okoliščinah inovativen pedagoški odziv omogoči prehod od pedagoškega nelagodja v pedagoško agilnost, inovativno uporabo tehnologije in zmožnost prostorske reorientiranosti. Inovativni odzivi tudi prispevajo podporo različnim deležnikom družbe in omogočijo osredotočenost na vplive izredne situacije ter podporno in etično odzivanje na aktualne izzive (Morley in Clarke 2020), zahtevajo pa več kreativnosti (Morris idr. 2020).

Prilagoditev na nove razmere v izredni situaciji je odvisna od različnih dejavnikov, zagotovo pa je potrebna tudi z namenom preprečevanja sekundarnih težav. Tako so pomembni tudi hitri odzivi strok pomoči in podpore (Gril in Šeme 2021), ki lahko z inovativnimi pristopi prispevajo k zmanjševanju tveganj za sekundarne težave in k prilagoditvi na nove okoliščine. V izpostavljenem primeru so to nove okoliščine šolanja na daljavo, ki so k prilagoditvam poleg šol najprej izzvale otroke in starše. Metaštudija Carmen Carrillo in Marie Asunção Floresove (2020) je s pregledom 134 empiričnih raziskav o učenju na daljavo pokazala, da socialna prisotnost pri šolanju na daljavo ustvarja prostor za emocionalno podporo in vpliva na uspešnost; še posebej v primeru t. i. asinhronih oblik poučevanja v šolanju na daljavo, ki ne vključujejo takojšnje interakcije med učiteljem in učencem (Kim 2020). Ta oblika je bila še posebej značilna v začetnih odzivih šol in učiteljev na šolanje na daljavo. V tem primeru je podpora preko t. i. sinhronih oblik komunikacije tista, ki omogoča socialno podporo in ohranjanje socialnega konteksta šolanja. Sinhronne oblike komunikacije omogočajo, četudi prostorsko oddaljene, interakcije, socialne povezave in izmenjave v realnem času (Kim 2020). Virtualni svet omogoča ko-

munikacijo, omogoča stike in odnose, četudi ni fizičnega stika (Medveš 2020), kar je potrebno izkoristiti tako v podporo učenju kot odnosom v primeru šolanja na daljavo. Študentje socialne pedagogike naj bi s podporo otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo le-tega pomagali osmisliti in bili v podporo pri prilagoditvi in odzivih na aktualne individualne potrebe, izzive in težave, ki bi se pokazali v novih okoliščinah šolanja. Ob samostojnem učenju pri otrocih pridejo do izraza razlike v sposobnostih, motivaciji in učnih navadah, ker je več prepuščenosti samemu sebi in manjka zunanja struktura delovnega dne (Medveš 2020). Raziskava Petre Gregorčič Mrvar idr. (2021) je osvetlila vpogled v situacijo v slovenskih šolah med epidemijo z vidika 328 svetovalnih delavk in delavcev. Po njihovem mnenju so največ podpore v tem času potrebovali otroci iz ranljivih skupin, sledili so jim njihovi starši. Področja, ki so se izkazala kot potrebna za podporo, so učno delo, motivacija za šolsko delo, ustreznost domačega okolja, IKT-podpora in individualne stiske.

Izkustveno učenje za strokovne odzive na aktualne potrebe in delovanje v krizni situaciji

Izkušnja podpore otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo v času pandemije covida-19 za vse deležnike predstavlja primer izkustvenega učenja v aktualni, izredni, nepoznani situaciji. Namen tega podpornega delovanja je bil dvojni: prvič, kot delovanje za skupnost s podpornim odzivom v izredni situaciji, in drugič, kot praktično učenje, tako podpornega odziva oziroma delovanja za skupnost kot tudi učenje iz tega podpornega delovanja. Po Furcu (2013) je učenje iz delovanja za skupnost, ko se odzivamo na realne potrebe, priložnost za izkustveno učenje v avtentičnem okolju, ki mu prispevamo rešitve za aktualne težave. Ta strategija učenja spodbudi, da se manj osredotočamo na koriščenje virov za lastne koristi in več na delovanje za dobro drugih, ter zahteva, da izstopimo iz območja ugodja (Furco 2013). Izkustveno učenje skozi podporo za skupnost je bilo v našem primeru umeščeno v kontekst aktualnega, nepoznanega in negotovega učnega okolja. Študentovo praktično pedagoško usposabljanje je bilo umeščeno v zahtevno, vsem deležnikom neznano situacijo, s katero se je študent moral neposredno soočiti (Malka 2022; Morris idr. 2020). Glede na okoliščine učnega okolja smo tvegali, ali bo to okolje omogočilo učni proces, ki bo neposredno izkušnjo pretvoril v učenje. Navedeno tveganje smo, ob zavezi stroki k hitrim in izvirnim odzivom v izredni in negotovi situaciji, vključili v kontekst nove izkušnje, podpore skupnosti na daljavo, s prispevkom novih praks na polju socialno-pedagoškega dela. Praktične izkušnje v avtentičnem delovnem okolju so izjemno pomembne že med izobraževanjem, saj pomembno dopolnjujejo te-

oretično znanje študentov z avtentičnimi izkušnjami in omogočijo prenos teoretičnega znanja v prakso, v resnično situacijo (Cvetek 2002; 2015; Kim 2020; Zrim Martinjak 2016; 2022). V izredni situaciji pandemije covid-19 smo bili primorani razmišljati o novih načinih praktičnega učenja (Morris idr. 2020), inovativnem učnem okolju (Dumont in Istance 2013) in spreminjanju utrjene prakse izkustvenega učenja.

V izredni situaciji omejitev in izzivov smo prepoznali priložnost za izkustveno učenje v sicer neznanem, a vendarle avtentičnem okolju, ki ga je nenadoma oblikovala izredna situacija in šolanje prestavila v obliko na daljavo. Izkustveno učenje se danes razume tudi kot odgovor na izzive, s katerimi se soočimo v skupnosti (Marentič Požarnik, Šarić in Šteh 2019). Še posebej za profile pomoči lahko neposredno delo za skupnost predstavlja pomemben vir izkustvenega učenja (Marentič Požarnik, Šarić in Šteh 2019). Študentje socialne pedagogike so bili v opredeljevanje področij podpore aktivno vključeni. Izzvali in spodbudili smo jih, da bi nudili pomoč in podporo tistim, ki jo potrebujejo, in tam, kjer so dosegljivi, glede na zaprtost ustanov. Študente, pri katerih je bila praksa načrtovana v osnovnih šolah, smo izzvali in spodbudili, da dosežejo ciljno populacijo v primeru šolanja na daljavo in se odzovejo na njene potrebe, kot bi se v običajnem šolskem okolju, le da z inovativno podporo na daljavo. Vsebinsko smo glede pomoči in podpore skupaj razmišljali o npr. pripravi sprostitev aktivnosti, učni pomoči, podpori pri učenju učenja oziroma drugih oblikah pomoči in podpore, ki bi jih drugi potrebovali in ki bi jih bili študentje zmožni zagotoviti. Interaktivno sodelovanje s študenti in medsebojna vpletenost v izkušnje v času krize povzročata večje zadovoljstvo, občutek pripadnosti skupini (Smoyer, O'Brien in Rodriguez-Keyes 2020), občutek aktivne vloge v projektu in izkustvenem učenju (Malka 2020) ter večjo učinkovitost (Morris idr. 2020). V sodelovanju s šolami, z organizacijami in po drugih povezavah smo dosegli otroke in mladostnike, ki so pomoč in podporo potrebovali. V okviru takšnega modela aktivnega izkustvenega učenja je študent spodbujen k samostojnosti, iniciativnosti, aktivni udeležbi, h kritičnemu spoznavanju konteksta izredne situacije in k refleksiji (Morris idr. 2020). Prav tako takšno aktivno učenje ga podpre pri uporabi veščin in znanja v času krize ter mu nudi priložnost, da izkusi vlogo vodje (Morris idr. 2020). Na drugi strani uvajanje inovacij v nepoznani situaciji pomeni tudi več tveganja, npr. zaradi tehničnih težav, slabe internetne povezave, vprašanj zasebnosti itn. (Csoba in Diebel 2020). Glede na izredno situacijo, v kateri smo se znašli vsi, smo pri obsegu zmožnosti podpornega odzivanja upoštevali tudi izražene posebnosti v življenjskih okoliščinah, v katerih so se ob prehodu k študiju na daljavo znašli tudi študentje sami in so vplivale na njihovo doži-

vljanje krizne situacije ter zmožnost nuditi podporo drugemu (Malka 2020; Davis in Mirick 2021). Za podporo otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo smo šteli tudi podporo, ki so jo študentje izvajali z otroki in mladostniki v neposrednem domačem okolju.

Poleg podpirne naravnosti in priložnosti za izkustveno učenje smo v izbrani alternativni pedagoški praksi prepoznali tudi priložnost za reflektivno učenje (Cvetek 2015) podpornega odziva bodočih strokovnjakov v aktualni izredni situaciji in neznanih pogojih. Za vse vključene študente smo za predelavo izkušenj organizirali mentorsko podporo v celotnem procesu izvedbe pomoči in podpore ter s strani članov oddelka za socialno pedagogiko. Druge oblike podpore pri predelavi izkušenj so bile individualne pisne refleksije in poročila z evalvacijo. Pri predelavi aktualnega dogajanja v izrednih situacijah je spodbuda k refleksiji in samorefleksiji, ki prispeva k osmišljanju delovanja in učenja, še posebej pomembna (Morley in Clarke 2020).

Metodologija

V kvalitativni analizi se osredotočamo na refleksije izkušenj študentov, ki so sodelovali pri podpori otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo v situaciji pandemije covida-19. Podpora je potekala na daljavo s pomočjo sodobne tehnologije, z uporabo računalnika ali mobilnega telefona, aplikacije Zoom, kamere in drugih orodij, ki jih omogoča aplikacija. Izhajali smo iz koncepta dela na daljavo, ko je razdalja prostorska, medtem ko je interakcija vzpostavljena in so na voljo različne možnosti za vzpostavljanje kontakta, sodelovanja, učne priložnosti (Bozkurt in Schatrma 2020; Medveš 2020). Študentje so bili vključeni v celoten proces, od pretresanja idej do refleksij novih strokovnih praks na podlagi primera izredne družbene situacije. V skladu s pedagoško in z raziskovalno etiko smo pri izmenjavi informacij tekom celotnega procesa zagotavljali zaupnost in anonimnost pri analizi ter prikazu rezultatov.

Za namen raziskave smo uporabili kvalitativni raziskovalni pristop in metodo analize vsebine (Flick 2002). Analizirali smo poročila s povratnimi informacijami 52 študentov, ki so na daljavo izvajali podporo otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo. Podatke smo obdelali po postopkih kvalitativne analize vsebine, pri čemer smo se osredinili le na tiste dele, ki se navezujejo na raziskovalni vprašnji. Z namenom analize poročil smo v prvem koraku pregledali poročila glede na izbrana področja za analizo, v drugem smo opredelili vsebine, ki so se v izbranih področjih najpogosteje pojavljale, v tretjem smo opredelili vsebinske podkategorije, ki se pojavljajo v posameznem poročilu, in jih v četrtem koraku združili v vsebinske kategorije.

Rezultati in razprava

Rezultate vsebinske analize v nadaljevanju predstavljamo skozi časovni kontinuum, na katerem študentje opisujejo svojo izkušnjo izvajanja podpore na daljavo, glede na to, kako so jo doživeli in katere pridobitve prepoznajo kot pomembne za strokovno delovanje. Iz vsebinske analize izhajata tudi kontinuum med negativnimi dimenzijami in pozitivnimi dimenzijami v doživljanju te izkušnje ter razpršen nabor prepoznanih pridobitev.

V okviru osrednjega raziskovalnega vprašanja v zvezi z izkušnjo izvajanja podpore na daljavo, kot so jo doživeli študentje, smo identificirali pet kategorij. To so: doživljanje neprijetnih čustev, pozitivna izkušnja, uvid v kontekst krizne situacije, delovanje v življenjskem prostoru uporabnika in izguba načrtovanega. V okviru drugega raziskovalnega vprašanja v zvezi s pridobitvami za strokovno delovanje smo prav tako identificirali pet kategorij. To pa so: krepitev odzivnih lastnosti za delovanje v izrednih razmerah, nova znanja in veščine, možnost dela na daljavo, pomen učne pomoči, razumevanje teorije. V oklepajih pri posamezni kategoriji prikazujemo število študentov, pri katerih je opis vseboval kodo iz te kategorije. Nekateri prikaze rezultatov osvetlimo z dobesednimi, najrepzentativnejšimi primeri zapisov študentov, ki smo jih zaradi zagotavljanja anonimnosti vse poenotili v moško obliko zapisa.

Doživljanje izkušnje izvajanja podpore na daljavo v kontekstu šolanja na daljavo

Svoje začetno doživljanje izvajanja podpore otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo študentje opisujejo skozi doživljanje neprijetnih čustev (33), kot so npr. strah, nemoč, žalost, razočaranje, jeza, odpor. To pa se, kot poročajo, tekom procesa spremeni v doživljanje zadovoljstva. Tako so pred začetkom izvedbe podpore in na začetku izvajanja podpore nekateri dvomili, bili skeptični v kakovost (Š24: »Sem menil, da ne bom mogel dobiti kvalitativne izkušnje.«) in izvedljivost podpore »preko kamere« (Š48: »Me je skrbelo, kako bom preko kamere vzpostavil stik z uporabnikom.«) in/ali si je sploh niso predstavljali. Kot pišejo, so bili negotovi, pred velikim izzivom, soočali so se s pomisleki. Nekateri so imeli začetni odpor do učne pomoči (Š19: »Pred začetkom sem mislil, da učna pomoč ni ravno naše področje.«), doživljali so zmedenost in skrb (Š33: »Čutil sem veliko zmede in stresa.«). Takšen odziv fakultete, podporo šolanju na daljavo, so razumeli kot dodatno obremenitev zase (Š35: »[...] v že tako stresnih časih.«) in bili skeptični, ali bodo sposobni druge dobro podpreti, ter dvomili v svoje sposobnosti (Š16: »Nisem imel izkušenj, zato sem se tega bal.«). Študentje so poudarili, da so s spreminjanjem

predstav ta neprijetna začetna doživljanja kasneje v procesu in z izkušnjo prekosila spoznanja o odvečnosti začetnih skrbi in pomislekov (Š44: »Z veseljem povem, da sem se zmotil.«) ter spoznanja o številnih pridobitvah, med katerimi izpostavijo zahtevo in možnost za premik iz lastne cone udobja (Š19: »Sem se naučil predvsem tega, da se je včasih potrebno spustiti v neke izkušnje, čeprav so na prvi pogled neprijetne, težke, in to pomeni narediti korak iz cone udobja.«).

Med procesom, ob spreminjanju predstav, študentje navajajo pridobljen pozitiven pogled na izkušnjo, na njen pomen tako zanje same kot za stroko. Tako pišejo o tem, kako so se njihove predstave, prepričanja potem, ko so začeli z izvajanjem podpore, začela spreminjati in so se bistveno spremenila (Š19: »Ko sem razmišljal o tem, kaj in kako bomo delali, sem videl bolj malo socialnopedagoškega, vendar se je ta perspektiva spremenila, ko sem se dela dejansko lotil.«).

Po pridobljeni izkušnji študentje le-to opredelijo kot pozitivno izkušnjo (28), ki jo opisujejo kot bogato izkušnjo, kot priložnost za prispevek in razvijanje nove oblike dela. Opisujejo jo kot izkušnjo prilagajanja, iskanja rešitev, razgibanosti. Podoben prehod od začetnega zavračanja do sprejemanja delovanja v novih okoliščinah pandemije covid-19 in kasnejše prepoznavanje začetnih omejitev kot prednosti in inovacij sta Csoba in Diebelova (2020) ugotavljali tudi pri študentih socialnega dela. Nadalje rezultati analize pokažejo, da študentje kot pozitivno v tej izkušnji prepoznajo vpogled v odzivanje v kriznih situacijah, da so se odzivali na potrebe bolj kot kdaj koli prej in v kontekstu aktualnih okoliščin, kar je glede na krizne razmere še posebej vredno. Izkušnja je bila razumljena tudi kot trening odzivanja na aktualne, nenavadne situacije in potrebe (Š35: »[...] bo ravno to bistvo naših poklicev in ne delo po vnaprej določenih obrazcih.«). Izkušnjo opredelijo tudi kot edinstveno (Š3: »[...] saj se je izvajalo na spletu.«), celo kot boljšo od načrtovane prakse, uni katno (Š24: »[...] ki je ni bila deležna nobena generacija prej.«) in kot izkušnjo, ki nudi znanje ter predstavlja izziv (Š36: »[...] da se zavedaš, da si lahko ves čas soočen z neko nepredvidljivo situacijo.«) in novo priložnost.

Skozi uvid v kontekst krizne situacije (8), poročajo o spreminjanju perspektive pogleda na situacijo. Pridobili so vpogled v težavnost situacije tako za otroke, družine (Š41: »Mislim, da so nas razmere presenetile.«; Š38: »Si upam trditi, da je naša podpora lahko v otrokov vsakdan prinesla veliko pozitivnega.«) kot tudi za učitelje (Š44: »Opazil sem mnogo potreb šol kot ustanov kot tudi posameznikov, tako učencev kot učiteljev.«) in strokovne odzive (Š4: »Ta v svojem bistvu še bolj konkretno odgovarja na moja vprašanja v povezavi s socialnopedagoškim delom.«). Prav tako se vpogled veže na predstave

o doživljanju drugega (Š15: »Ta situacija je bila nekaj neznanega in negotovega, ne zgolj zame, ampak tudi za ostale.«) in potrebne odzive (Š30: »Verjamem, da smo se kot socialnopedagoška stroka ustrezno odzvali na okoliščine, v katerih smo se znašli.« Š50: »Odzivnost šolstva na krizne situacije je tukaj ključna.«). O podobnih uvidih študentov socialnega dela v težavnost in zahtevnost situacije pandemije covid-19 in o tem, s čim se ljudje soočajo, poroča tudi raziskava Ashley Davis in Rebecce Mirick (2021). Med pomembnejšimi in večkrat izpostavljenimi novimi praksami študentje navajajo neposredni vstop v domače okolje (Š4: »Pomoč je v času epidemije iz šolskih zidov prišla v domačo dnevno sobo.« Š52: »[...] smo imeli možnost vzpostaviti stik z družino.«), za kar kot stroka vemo, da je bilo do te izredne situacije vedno težko najti pot (Š28: »[...] kar je sicer v »normalnem stanju« težje dostopno.«), četudi je delovanje v življenjskem prostoru uporabnika (7), eden temeljnih konceptov socialne pedagogike (Grunwald in Thiersch 2008).

Le nekaj študentov je izkušnjo doživelo kot negativno in v njej tudi po zaključnem reflektiranju niso prepoznali pridobitev ter niso spremenili perspektive ne tekom procesa in ne po njem. Ti so navedli doživljanje neprijetnih čustev tudi po že pridobljeni izkušnji. Iz njihovih opisov izhaja izguba načrtovanega (4) oziroma da prilagojeno praktično usposabljanje ni bilo ustrezen nadomestek načrtovanemu. Ti študentje so nezadovoljstvo izrazili skozi očitek, da to ni prava praksa, in tudi skozi izražen občutek izkoriščenosti (Š5: »Zdi se mi, da smo bili nekako izrabljani s strani šol, ki so to potrebovale, jaz sam pa od tega nisem imel praktično nič.«) in dodatne obveznosti (Š22: »[...] ki v resnici sama po sebi nima nekega smisla.«), celo jeze na fakulteto. V alternativi načrtovanega praktičnega učenja so ti študentje bolj kot kakršne koli pridobitve prepoznali oziroma jo vezali na prikrajšanost za načrtovano prakso (Š21: »Počutim se prikrajšan za zelo pomembne izkušnje.«), češ da jim je bila ta odvzeta (Š26: »Še vedno sem mnenja, da sem bil za ceno te izkušnje morda oropan neke druge.«) in da se niso naučili ničesar novega, da je bilo podporno delovanje zanje nekoristno (Š5: »Na žalost sem imel občutek, da je bila tukaj naša vloga pomoč drugim, kar sicer zadeva socialnega pedagoga, vendar pa sem si v tem primeru res želel prakso kot nekaj sebi v korist.«) in jim ni prineslo potrebnih izkušenj (Š22: »[...] ki bi jih morali pridobiti.«). Iz poročanja nekaterih izhaja tudi vprašanje razumevanja namena pomoči, medtem ko drugi razmišljajo prav o tem (Š11: »Neredko v neki izkušnji ne prepoznamo smisla in koristi, dokler ne naletimo na podobno izkušnjo.«). Analiza v tem delu pokaže tudi razlike v zmožnosti sprejemanja sprememb, na katere nimamo vpliva, in sprijaznjenja z njimi (Š22: »Sem še vedno mnenja, da nisem dobil vsega, kar bi moral, če bi se praktično usposabljanje odvijalo tako, kot je

bilo prvotno zastavljeno.« Š29: »Po začetnem šoku smo se sprijaznili z nastalo situacijo in naredili, kar smo lahko.«).

Prepoznavanje pridobitev, pomembnih za strokovno delovanje

Iz analize sledi, da študentje med pridobitvami te izkušnje najpogosteje navajajo pomembna spoznanja o sebi, skozi krepitev odzivnih lastnosti za delovanje v izrednih razmerah (37), in prenosljivost teh na katero koli strokovno delovanje. To so npr. prilagodljivost, fleksibilnost, strpnost, potrpežljivost in hitro reagiranje. Kot pridobitev navajajo tudi kreativnost (Š30: »Morda je to vpliv izredne situacije s covid-19, saj so nas okoliščine postavile v negotov položaj, ki je od nas zahteval izstopitev iz cone udobja in iskanje novih kreativnih rešitev.«). Nadalje med pridobitvami izpostavijo še boljše upravljanje s časom, vztrajnost, iznajdljivost, večje zaupanje vase (Š6: »Sem bolj samozavesten, sem sposoben opravljati socialnopedagoško delo, kljub temu da morda nimam odgovorov na vsa vprašanja in rešitve za vsak problem, ki se pojavi.«) in uvid v delovanje v nepredvidljivih razmerah (Š50: »Spoznal sem, koliko prilagajanja, znanja in potrpežljivosti je potrebnih v izrednih situacijah v šolstvu.«). V primeru delovanja v okviru koncepta podpore na daljavo, ko gre za prostorsko razdaljo, interakcija pa je prisotna, so potrebne veščine, ki podpirajo odgovornost, fleksibilnost in različnost izbir, natančno načrtovanje in opredelitev ciljev srečanja, kar prispeva k učinkovitemu delovnemu, učnemu in podpornemu okolju (Bozkurt in Scharma 2020). Takšno delovanje omogoči napredek v strokovnem razvoju in pridobivanju kompetenc ter vpliva tudi na pristop k profesionalnemu razvoju (Ní Shé idr. 2019). Med pridobitvami, o katerih poročajo študentje, so tudi nova znanja oziroma veščine (19), med katerimi so na prvem mestu izpostavljena IKT-znanja (Š38: »Mislim, da mi bodo pridobljena znanja s področja uporabe tehnologije in orodij/aplikacij za skupinsko delovanje v izjemno pomoč tudi v prihodnosti.«), sledijo okrepjene komunikacijske veščine (Š9: »Naučil sem se bolj opazovati in poslušati.«), tudi na podlagi pripisanega pomena komunikaciji. Med navedenimi pridobitvami izstopajo še spoznanja o možnosti dela na daljavo (10), prepoznavna, da je to sploh možno (Š27: »[...] zdaj lahko zatrdim, da je mogoče.« Š51: »Kljub temu, da fizičnega stika nič ne more nadomestiti, lahko vseeno nekaj dosežemo tudi na daljavo.«), da je to nov način dela, v katerem se skrivajo tudi priložnosti (Š11: »Novinci smo imeli prednost ›domačega terena‹, saj smo v prakso končno lahko vnesli, kar že dolgo obvladamo, namreč mobilno tehnologijo.«) in da kljub razlikam delo z ljudmi ostaja delo z ljudmi, ne glede na način (Š23: »[...] sem ugotovil, da pristen stik lahko navežeš tudi preko videa.«). Ne glede na to, ali se z otrokom srečujemo v istem fizičnem prostoru

ali na daljavo, pedagoško delo od nas zahteva kreativnost, kritično mišljenje, veščine sodelovanja in komuniciranja (Kim 2020). Študentje so poudarili tudi spoznanje o pomenu učne pomoči (11), kar je vplivalo na spremembo predstave o učni pomoči, in sicer da je učna pomoč tudi socialnopedagoško delo, ki poleg predmetnih (Š17: »[...] kako veliko stvari in okoliščin lahko opaziš.«) odpira še mnoge vsebine (Š16: »Sem spoznal, kako pomembni smo lahko socialni pedagogi v šolskem prostoru, saj lahko skozi učno pomoč z otroki in mladostniki vzpostavimo zaupen odnos ter jih na ta način opolnomočimo in krepimo njihovo šolsko samopodobo.«).

Iz navedb izhaja tudi spoznanje, da pri učni pomoči nista najključnejša predmet in znanje njegovih vsebin (Š12: »[...] znanja, npr. iz matematike niso tako ključna, kot sem mislil na začetku.«). To je še posebej pomembna sprememba predstave, glede na začetne zadrege prav glede obvladovanja predmetnih vsebin. Študentje navajajo tudi, da so z izkušnjo pridobili razumevanje teorije (22), npr. spoznanje o pomenu odnosa, pomenu priprav in načrtovanja (Š10: »[...] sem se zavedel pomena kakovostne priprave ter vsaj okvirne izdelave načrta.«), pogovora in poslušanja, odzivanja na potrebe (Š30: »Menim, da je naša naloga ustrezno prepoznati in se odzvati na potrebe ljudi. Menim, da nas situacija ne bi smela razrešiti odgovornosti za odzivanje na potrebe, temveč nas še dodatno spodbuditi k iskanju rešitev in oblikovanju sprememb.«), poudarjanja strokovnih načel in drugih zakonitosti (Š27: »[...] potrebno upoštevati tudi razvojno stopnjo.«). Navajajo tudi, da so v tem odzivu prepoznali prispevek k razvoju stroke ter priložnost preizkusiti, kar govorimo v teoriji, ter da odziv predstavlja stroko (Š11: »Zdi se mi, da je splošen občutek o tem, kako te zadeve (lahko) grejo, najbolj dragocena pridobitev.«), pripisali pa so tudi pomen odzivanju študentov v takšni situaciji (Š35: »[...] se mi zdi, da bo ravno to bistvo naših poklicev. Odzivanje na trenutne, lahko nenavadne, stresne, situacije, odgovarjanje na potrebe posameznikov.«).

Sklepne ugotovitve

Ponovno se je izkazalo, da je pridobivanje praktičnih izkušenj najkritičnejša komponenta v visokošolskem izobraževanju. Na začetku mnogi študentje novega učnega okolja za praktično pedagoško usposabljanje niso doživljali kot spodbudnega, kar je glede na težavnost in izrednost situacije ter številne negotovosti, ki jih je ta prinesla, razumljivo. Podobno ugotavljata tudi raziskava Ashley Davis in Rebecce Mirick (2021) na primeru izobraževanja socialnih delavcev in raziskava Linor L. Hadar idr. (2020) na primeru izobraževanja učiteljev. Obe sta izpostavili doživljanje izziva, stresa, neprijetnih čustev in začetne negotovosti pri študentih. Na sicer osnovna vprašanja o učnem okolju na

začetku nismo poznali odgovorov. Veliko je bilo nejasnosti (Hadar idr. 2020), ki so se razjasnjevale šele sproti, v procesu. K spodbudnemu učnemu okolju prispevata jasnost in poznavanje tega, s kom bomo sodelovali, kaj bomo delali, kje in s čim (Dumont in Instance 2013). V odzivih študentov, ki so postavili nezadovoljstvo glede pridobljenega znanja in koristi izkušnje zase, smo prepoznali konflikt, ki smo ga tvegali z nepoznanim okoljem učenja, in sicer ali bo to okolje omogočilo učni proces, ki bo izkušnjo pretvoril v učenje. Sama izkušnja namreč še ne pomeni, da bo do učenja prišlo (Marentič Požarnik, Šarič in Šteh 2019).

V kontekstu dimenzij, ki ju v povezavi z izkustvenim učenjem izpostavlja Furco (2013), in sicer čemu je namenjena glavna pozornost in kdo je najpomembnejši uporabnik dejavnosti, prepoznamo konflikt, ki so ga nekateri študentje opredelili skozi vprašanja, čemu in komu je bila dejavnost podpore namenjena. Kot izhaja iz rezultatov analize, so študentje, ki so svojo glavno pozornost usmerili v podporo otroku ali mladostniku pri šolanju na daljavo in kot najpomembnejšega uporabnika prepoznali tistega, ki so mu to podporo nudili, z izkušnjo zadovoljni in so se iz nje veliko naučili. Študentje, ki pa so svojo glavno pozornost usmerili v lastno praktično učenje in kot najpomembnejšega uporabnika prepoznali sebe, kot to sicer velja za praktično učenje v okviru prakse oziroma praktičnega usposabljanja, z izkušnjo niso ali so manj zadovoljni in se iz nje niso veliko naučili. Znašli so se v konfliktu tako glede svoje pozornosti, ki so jo od njih »zahtevali« uporabniki, kot glede pridobitev zase, ki jih niso prepoznali veliko. Na drugi strani pa je usmerjenost študentov v vplive covida-19 v družbi prispevala priložnosti za nove možnosti praktičnega učenja (Morley in Clarke 2020), čeprav tako ni bilo načrtovano in nameravano (Davis in Mirick 2021). Nameni izkustvenega učenja, ki jih Barica Marentič Požarnik, Marjeta Šarič in Barbara Šteh (2019) opredelijo z udeleženo, zavedanjem, vpogledom in s spremembo, določajo, koliko se udeleženi prepustijo učni izkušnji, kako globoko se vanjo vpletejo in omogočijo spremembe v stališčih ter ravnanjih. Na podlagi rezultatov analize ugotovimo, da je večina študentov na podlagi spoznanj, razumevanja in razmišljanja o izkušnji prepoznala številne in različne pridobitve za strokovno delovanje.

Rezultat skupnega projekta podpore šolanju na daljavo je pristop, ki pripeva novo prakso praktičnega učenja v krizni situaciji in hkrati strokovnega odziva na aktualne družbene potrebe. Tudi v našem primeru se je izkazalo, da so se alternativni pristopi, ki si jih pred krizo nismo znali predstavljati, v času krize pokazali v novi podobi, postali so izvedljivi, v skladu z načeli in s temeljnimi koncepti stroke (Morris idr. 2020). Hkrati prav ti študentu ponu-

dijo številne nauke o bistvu narave dela pomočniških poklicev (Davis in Mirick 2021). Ob tovrstnem izkustvenem učenju, ko smo bili vsi vpleteni v različnih vlogah, tako učečega se kot v aktivni vlogi sooblikovalca novega prostora učenja, odzivanja na krizno situacijo, smo se učili iz obstoječega znanja, hkrati pa smo, ob spopadanju s krizno situacijo, ustvarjali novo. Podobno se je istočasno odvijalo tudi drugod po svetu (Davis in Mirick 2021; Malka 2022; Morley in Clarke 2020). Četudi se nam je zaprtost ustanov ob razglašeni pandemiji na začetku zdela le kot velika ovira in motnja v praktičnem usposabljanju študentov, jo zdaj prepoznamo tudi kot pridobitev (Davis in Mirick 2021). Ugotovili smo, da je v okviru strategije odziva na aktualno izredno situacijo, s podporo otrokom in mladostnikom pri šolanju na daljavo, večina študentov dosegla cilj pedagoškega učenja bodočih strokovnjakov, tj. reflektivno in izkustveno praktično učenje v avtentičnem okolju. S tem smo prispevali in preizkusili inovativen pristop, ki prispeva uvajanje nove prakse pedagoških, podpornih odzivov v izrednih situacijah kot tudi širše in s tem odgovarja na aktualnost časa (Zrim Martinjak 2022).

Študentje so se v tem času soočali tudi z lastnimi omejitvami zaradi nastale izredne situacije, kar je lahko vplivalo na njihovo praktično delovanje in prav tako na vrednotenje lastnih pridobitev v okviru izvajanja podpore na daljavo. To je pomembno sporočilo glede različnosti odziva na izredno situacijo in priložnost za učenje strokovnega odziva na aktualne družbene potrebe. Odpira tudi premisleke o združljivosti delovanja v podporo drugemu ob obremenjenosti z lastno situacijo, kar je sicer na polju pomočniških poklicev večno vprašanje, a se morda v kriznih situacijah še bolj izpostavi. Da nekateri študentje poročajo o zanje izjemno stresni situaciji v času covida-19, je pokazalo več raziskav (Davis in Mirick 2021; Dempsey idr. 2022; Hadar idr. 2020). Te ugotovitve potrjujejo ustreznost upoštevanja individualnih razlik med študenti v izrednih razmerah tako pri samem načrtovanju praktičnega usposabljanja skozi aktivnosti podpore kot tudi pri sami neposredni izvedbi le-te. Nadalje spodbujajo k upoštevanju kompleksnosti situacije, vključno z upoštevanjem študentovih čustvenih, socialnih in akademskih potreb (Hadar idr. 2020), ki se izpostavijo v krizni situaciji. Prav tako izpostavijo potrebnost podpore študentov, ko se znajdejo v nepričakovani in negotovi situaciji, kot je bila pandemija covida-19 (Davis in Mirick 2021). Sposobnost prilagajanja študentom in ustvarjanja podpornega študijskega okolja v času izrednih razmer pokaže na upoštevanje posameznikovih potreb v izredni situaciji ne glede na vlogo, v kateri se ta v nekem kontekstu nahaja. Na podlagi teh ugotovitev se odpirajo nadaljnji premisleki v zvezi z izobraževanjem in s praktičnim usposabljanjem v visokošolskem prostoru. Ob tem se odpira tudi premislek o ustreznosti

mentorske podpore, s katero naj bi študentje izkušnje iz izvajanja podpore predelali in osmislili (Marentič Požarnik, Šarić in Šteh 2019). Zaradi izredne situacije na ravni celotne družbe smo izhajali iz stališča, da strokovnih delavcev na terenu ni primerno dodatno obremenjevati s pričakovanjem mentorstva, in smo zato to prevzeli na oddelku za socialno pedagogiko. Izredna situacija je bila negotova tudi za vse nas in tudi naši odzivi so bili različni. Na podlagi lastne refleksije lahko dodamo, da smo se tudi nosilci prakse, ki smo prevzeli izvedbo »projekta« praktičnega usposabljanja na daljavo ob podpornem odzivu na krizno situacijo, in drugi učitelji, ki so bili temu v podporo, soočali s strahovi, stiskami in z negotovostjo. Na podlagi prepoznanih stisk študentov menimo, da bi bilo v takšnih izrednih situacijah potrebno več pozornosti nameniti uskladi tv predstave o namenu podpornega delovanja in jasno razmejiti alternativo pedagoški praksi od siceršnjega praktičnega usposabljanja študenta na pedagoški praksi. S tem bi lahko dosegli vpliv na uravnavanje izvedbe celotnega procesa in večjo podpornost študentu pri razreševanju konfliktov glede njegove vloge.

Zaradi specifičnosti študijske smeri, ki bodoče strokovnjake izobražuje s strokovnim ciljem podpornega odzivanja na aktualne potrebe uporabnikov, se na podlagi ugotovitev odpirajo vprašanja, katere vsebine je še potrebno vključiti v visokošolsko izobraževanje z namenom prispevka k učenju strokovnega odziva na aktualne družbene potrebe v izrednih situacijah in pripravljenosti nanje. S temi vprašanji se v izobraževanju sorodnih profilov ob situaciji covida-19 srečujejo tudi drugod po svetu (Morley in Clarke 2020). Odpira se vprašanje socialno-emocionalne kompetentnosti bodočih strokovnjakov, od katere je odvisen odziv študentov na stresne, izredne, neznane situacije oziroma kako se soočijo z zunanjimi pogoji izredne situacije (Hadar idr. 2020), kakšna je njihova rezilientnost. Ali tej namenjamo zadostno pozornost ali glede na smer študija morda pričakujemo, da je že prisotna? Ali profile pomoči dovolj pripravljamo za delovanje v izrednih situacijah? Ob izkušnji spremenjenih delovnih pogojev se nujnost priprave na nove situacije potrjuje. Odprta vprašanja spodbujajo k premislekom o izboljševanju in razvoju praktičnega usposabljanja v visokošolskem izobraževanju. V navdih in podporo temu, da pa veliko tega očitno že delamo v pravi smeri, pa je velika mera človečnosti, ki smo jo tekom celotnega procesa prepoznali med študenti ob tem, ko so nesebično pomagali otrokom in mladostnikom, ki so to potrebovali. Kljub lastni negotovosti so bili pripravljeni podpreti druge. Izkazovali so občutljivost do drugih, zaradi česar so se verjetno tudi odločili za ta študij. Bili so aktivni v svoji podporni vlogi, iskali so ideje, se podpirali, izkazovali močno voljo pri vztrajanju in veliko kreativnost v delovanju. To izkazuje bistvo delo-

vanja te stroke in je ključno za odzivanje na naravo družbenih težav, ki jih lahko pričakujemo tudi v prihodnje. Študentje so se odzivali socialno v neso- cialni situaciji. V negotovost vsakdanjika številnih so s svojo prisotnostjo vne- sli nekaj reda, organizacije, prisotnosti ob dogovorjenem času. Pomembno so prispevali k ustvarjanju novih praks in načinov odzivanja stroke v izredni situaciji, ki bodo primeri socialnopedagoškega odzivanja na potrebe v kri- znih situacijah tudi v prihodnje. Priložnost, da študentje aktivno sodelujejo v spreminjanju prakse in oblikovanju novih, in ne da se učijo iz obstoječih praks (Morris idr. 2020), bi prav tako morala postati del premislekov ne le v kontekstu prihodnjih izrednih situacij, temveč tudi v kontekstu sprememb in razvoja v izobraževanju ter usposabljanju bodočih strokovnjakov.

Literatura

- Azman, A., P. S. J. Singh, J. Parker in S. Ashencaen Crabtree. 2020. »Addressing Competency Requirements of Social Work Students during the COVID-19 Pandemic in Malaysia.« *Social Work Education* 39 (8): 1058–1065.
- Batič, J. 2021. »Pedagoška praksa študentov likovne pedagogike na srednji šoli v času izobraževanja na daljavo.« V *Prehodi v različnih socialnih in izobraže- valnih okoljih*, ur. S. Rutar, D. Felda, M. Rodela, N. Krmac, M. Marovič in K. Drljič, 453–467. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
- Bozkurt, A., in R. C. Sharma. 2020. »Emergency Remote Teaching in a Time of Global Crisis Due to Coronavirus Pandemic.« *Asian Journal of Distance Edu- cation* 15 (1): i–vi.
- Carrillo, C., in M. Asunção Flores. 2020. »COVID-19 and Teacher Education: A Literature Review of Online Teaching and Learning Practices.« *European Journal of Teacher Education* 43 (4): 466–487.
- Csoba, J., in A. Diebel. 2020. »World Wide Closed! Social Worker Field Practice during the 'Lockdown' Period.« *Social Work Education* 39 (8): 1094–1106.
- Cvetek, S. 2002. »Pedagoška praksa in njen pomen za izobraževanje učiteljev.« *Pedagoška obzorja – Didactica Slovenica: časopis za didaktiko in metodiko* 17 (3–4): 123–139.
- . 2015. *Učenje in poučevanje v visokošolskem izobraževanju: teorija in pra- ksa*. Ljubljana: Buča.
- Davis, A., in R. G. Mirick. 2021. »COVID-19 and Social Eork Field Education: A De- scriptive Study of Students' Experiences.« *Journal of Social Work Education* 57 (1): 120–136.
- Dempsey, A., N. Lanzieri, V. Luce, C. de Leon, J. Malhotra in A. Heckman. 2022. »Faculty Respond to COVID-19: Reflections-on-Action in Field Education.« *Clinical Social Work Journal* 50 (1): 11–21.
- Dumont, H., in D. Instance. 2013. »Analiziranje in oblikovanje učnih okolij za 21. stoletje.« V *O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse*, ur. H. Du-

- mont, D. Instance in F. Benavides, 23–36. Prev. S. Sentočnik idr. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Flick, U. 2002. »Qualitative Research – State of the Art.« *Social Science Information* 41 (1): 5–24.
- Furco, A. 2013. »Skupnost kot vir učenja: analiza učenja z družbenokoristnim delom v osnovnem in srednjem izobraževanju.« V *O naravi učenja: uporaba raziskav za navdih prakse*, ur. H. Dumont, D. Instance in F. Benavides, 207–227. Prev. S. Sentočnik idr. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Gregorčič Mrvar, P., K. Jeznik, M. Šarić in B. Šteh. 2021. »Soočanje svetovalnih delavk in delavcev v vzgojno-izobraževalnih ustanovah z epidemijo covid-19.« *Sodobna pedagogika* 72 (posebna številka): 150–167.
- Gril, A., in M. Šeme, M. 2021. »Vloga socialnega dela v izrednih razmerah.« *Socialno delo* 60 (3): 201–218.
- Grunwald, K., in H. Thiersch. 2008. »Koncept socialne pedagogike, usmerjene v življenjski svet – uvodna opažanja.« V *Socialna pedagogika – med teorijo in prakso*, ur. M. Krajncan, D. Zorc Maver in B. Bajželj, 7–26. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
- Hadar, L. L., O. Ergas, B. Alpert in T. Ariav. 2020. »Rethinking Teacher Education in a VUCA World: Student Teachers' Social-Emotional Competencies during the Covid-19 Crisis.« *European Journal of Teacher Education* 43 (4): 573–586.
- Jefferies, G., C. Davis in J. Mason. 2021. »COVID-19 and Field Education in Australia: Exploring the Use of Simulation.« *Asia Pacific Journal of Social Work and Development* 31 (4): 302–307.
- Kidd, W., in J. Murray. 2020. »The Covid-19 Pandemic and Its Effects on Teacher Education in England: How Teacher Educators Moved Practicum Learning Online.« *European Journal of Teacher Education* 43 (4): 542–558.
- Kim, J. 2020. »Learning and Teaching Online during Covid-19: Experiences of Student Teachers in an Early Childhood Education Practicum.« *International Journal of Early Childhood* 52 (1): 145–158.
- Kodele, T., K. Kustec in T. Rape Žiberna. 2021. »Praksa na Fakulteti za socialno delo v času izrednih razmer.« *Socialno delo* 60 (3): 253–271.
- Malka, M. 2022. »Real-Time Lived Experience of Social Work Students in Their Field Training during the Coronavirus Crisis: Insights from Photovoice-Based Research.« *British Journal of Social Work* 52 (1): 311–333.
- Marentič Požarnik, B., M. Šarić in B. Šteh. 2019. *Izkustveno učenje*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.
- McFadden, P., E. Russ, P. Blakeman, G. Kirwin, J. Anand, S. Läheteinen, G. A. Bauergerud in P. Tham. 2020. »Covid-19 Impact on Social Work Admissions and Education in Seven International Universities.« *Social Work Education* 39 (8): 1154–1163.
- Medveš, Z. 2020. »Šolanje na daljavo – zamujena priložnost.« *Sodobna pedagogika* 71 (4): 14–26.

- Morley, C., in J. Clarke. 2020. »From Crisis to Opportunity? Innovations in Australian Social Work Field Education during the COVID-19 Global Pandemic.« *Social Work Education* 39 (8): 1048–1057.
- Morris, Z. A., E. Dragone, C. Peabody in K. Carr. 2020. »Isolation in the Midst of a Pandemic: Social Work Students Rapidly Respond to Community and Field Work Needs.« *Social Work Education* 39 (8): 1127–1136.
- Ní Shé, C., O. Farrell, J. Brunton, E. Costello, E. Donlon, S. Trevaskis in S. Eccles. 2019. *Teaching Online Is Different: Critical Perspectives from the Literature*. Dublin: Dublin City University.
- Smoyer, A. B., K. O'Brien in E. Rodriguez-Keyes. 2020. »Lessons Learned from COVID-19: Being Known in Online Social Work Classrooms.« *International Social Work* 63 (5): 651–654.
- Zrim Martinjak, N. 2016. »Developing Pedagogical Competency during Teacher Education through the Experiential Learning of Didactic and Methodological Approaches.« V *Didactic and Methodological Approaches and Strategies – Support to Children's Learning and Development*, ur. M. Ristić in A. Vujović, 165–176. Beograd: University of Belgrade, Teacher Education Faculty.
- . 2022. »Praktično pedagoško učenje v kontekstu simbolnega kapitala in praznih konceptov stroke.« V *Inovativno učenje in poučevanje za kakovostne kariere diplomantov in odlično visoko šolstvo: različnost v visokošolskem prostoru*, ur. D. Zorc Maver, 167–180. Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani.

The Challenge of Practicum Learning in Support of Distance Learning during COVID-19

This article addresses the challenge of student practicum learning in the context of the declared COVID-19 pandemic and the closure of educational institutions. It relates to experiential learning in an authentic environment of emergency situations. The qualitative analysis focuses on the reflections of the experiences of 52 social pedagogy students from the Faculty of Education at the University of Ljubljana who provided distance learning support in the COVID-19 situation. The results of the analysis show that students classify the experience of distance support on a time continuum and determine it with positive and negative dimensions. They also identify many benefits for professional work. Key findings highlight the learning environment, one's confrontational limits in an emergency, and the importance of learning how to respond to current social needs and prepare professionally for emergencies.

Keywords: practical pedagogical training, support for children and adolescents in distance education, experiential learning, COVID-19